

6. Базилевич В. Д., Ільїн В. В. Інтелектуальна власність: креативи метафізичного пошуку. – Монографія / В. Д. Базилевич, В. В. Ільїн // Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ: Знання, 2008. – 687 с.

7. Хайек Ф. А. Использование знаний в обществе / Фридрих Август фон Хайек // American Economic Review, XXXV, №4, сентябрь 1945. – С.519–530.

References

1. Bergson A. Dva istochnika morali i religii / A. Bergson // per. s franc., poslesl. i prim. A. B. Gofmana. – М.: Kanon, 1994. – 384 s.

2. Popper K. R. Otkrytoe obshchestvo i ego vrugi. T.1: Chary Platona / K. R. Popper // Per. s angl. pod red. V. N. Sadovskogo. – М.: Feniks, Mezhdunarodnyj fond «Kul'turnaja iniciativa», 1992. – 448 s.

3. Popper K. R. Otkrytoe obshchestvo i ego vrugi. T.2: Vremja lzheprorokov: Gegeľ, Marks i drugie orakuly / K. R. Popper // Per. s angl. pod red. V. N. Sadovskogo. – М.: Feniks, Mezhdunarodnyj fond «Kul'turnaja iniciativa», 1992. – 528 s.

4. Hajek F. A. Doroga k rabstvu. – М.: Jekonomika, 1992. – 176 s.

5. Hajek F. A. Pagubnaja samonadejannost'. Oshibki socializma. – М.: Izd-vo «Novosti» pri uchastii izd-va «Catalaxy», 1992. – 304 s.

6. Bazylevych V. D., Il'in V. V. Intelektual'na vlasnist': kreatyvny metafizychnogo poshuku. – Monografija / V. D. Bazylevych, V. V. Il'in // Kyi'vs'kyj nacional'nyj universytet imeni Tarasa Shevchenka. – Kyi'v: Znannja, 2008. – 687 s.

7. Hajek F. A. Ispol'zovanie znaniy v obshchestve / Fridrih Avgust fon Hajek // American Economic Review, XXXV, №4, sentjabr' 1945. – S.519–530.

Stovpets O. V., PhD in Philosophy, Associate professor of Odessa National Maritime University, Doctoral applicant in South Ukrainian National Pedagogical University named after K. Ushynsky, Department of Philosophy, Sociology & Sociocultural activities management (Ukraine, Odessa), a.stovpets@gmail.com

Intellectual property institution in the open society: social-philosophic aspects

Intellectual Property issues in the Open Society context require some reconsidering, especially taking into account the existing socio-cultural paradigms. A similar reconsideration could be realized in the course of a comparative analysis of the so-called «Open» and «Closed» societies and those preconditions that created by different types of societies for the development and functioning of the Intellectual Property institution. The purpose of research is to study the social preconditions for development of Intellectual Property institution, in particular, to make a social-philosophic review of this type of property in the context of an Open Society concept. In conclusion of the research it's possible to assert that intellectual property (as a kind of private, individual ownership) becomes meaningless in conditions of Closed Societies (closed with taboo, or magical or tribal or collectivist or plan-market or totalitarian society). The all-round complete development of the Intellectual Property institution is only possible in a space of the Open Society, which provides and encourages an ideological, economic and other diversity, a competition and social mobility, when individual interests, rights and freedoms are guaranteed.

Keywords: intellectual property, social laws, open society, individualism.

Стовпец А. В., кандидат философских наук, доцент, Одесский национальный морской университет, докторант кафедры философии, социологии и менеджмента социокультурной деятельности, Южноукраинский национальный педагогический университет им. К. Д. Ушинского (Украина, Одесса), a.stovpets@gmail.com

Институт интеллектуальной собственности в открытом обществе: социально-философские аспекты

Проблема интеллектуальной собственности в контексте реалий открытого общества требует переосмысления с учётом существующих социокультурных парадигм. Подобное переосмысление возможно осуществить в ходе сравнительного анализа т.н. «открытых» и «закрытых» обществ, и тех предпосылок, которые создают разные типы обществ для развития и функционирования института интеллектуальной собственности. Целью статьи является исследование общественных предпосылок развития института интеллектуальной собственности, в частности, социально-философский взгляд на данный вид собственности в контексте концепции открытого общества. Исследование показывает, что в «закрытых» обществах (табуированных, плановых, тоталитарных) интеллектуальная собственность, как разновидность частной, индивидуальной собственности, теряет всякий смысл. Полноценное развитие института интеллектуальной собственности возможно только в открытом обществе, где поощряются идеологическое, экономическое и иное разнообразие, конкуренция и социальная мобильность, гарантируются индивидуальные права и свободы.

Ключевые слова: интеллектуальная собственность, общественные законы, открытое общество, индивидуализм.

* * *

УДК 111.32:122/129

Тарасюк Л. С., кандидат філософських наук, доцент кафедри психології та суспільних наук, Академія муніципального управління (Україна, Київ), lora252@gmail.com

ЦІЛІСНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ У КОРЕЛЯЦІЇ З ЕКЗИСТЕНЦІЙНИМИ ВИМІРАМИ СВІТОГЛЯДУ

Досліджується, як проявляється цілісність у кореляції з різними типами світоглядом. Світогляд є спробою осмислити себе і знайти своє місце в світі, як єдності з іншими різноманітними світами. Людина повинна мати ціль і спрямовуватись до неї. Людина без цілі стає інертною, а це означає життя без сенсу і смаку до життя. Вона повинна взяти відповідальність за своє «Я». Сучасні виклики в умовах глобалізації ставлять перед нами ряд актуальних проблем та необхідність їх дослідження, одна з яких: прояв цілісності через екзистенційні виміри світогляду. Завдяки пізнанню і творчості кожна особистість здатна створити свій внутрішній світ, а також світ відносин з Іншими. Цілісна особистість послідовна, системна, вона перебуває у постійному розвитку, а тому «цілісність» можна співвіднести з філософським світоглядом, який спонукає до постійного виходу за межі власного буття і наповнення дійсності досконалістю, гармонією, повнотою та глибиною.

Ключові слова: цілісність, світогляд, ціль, людина, особистість, пізнання, творчість, буття, сенс.

Но нет ничего, кроме целого
Ф. Ницше

Бажання створювати та відновлювати свою цілісність є рушієм еволюції особистості. В умовах сьогодення, коли людина перебуває на межі, досить часто, пограничних ситуацій, виникає багато запитань, відповіді на які могли б прояснити причини різних подій. Людина завжди перебуває перед вибором, але інше питання, чи усвідомлює вона це. В той же час особистість прагне до Єдиного, Цілого, Благого, як зазначає Аристотель. Актуальність даного дослідження зумовлена тим, що людина перебуває перед вибором залишатися роздрібною, чи набувати повноту свого власного існування, розкривати свій безмежний потенціал. Прагнення особистості до цілісності є закономірним, а от відмова від неї є зрадою своєї сутності, яка веде до внутрішньої руйнації. Тоді вже мова йде про псевдо цілісність. Тому досить важливим є осмислення цілісності особистості саме в кореляції з екзистенційними вимірами світогляду. Природа людини є роздрібною, фрагментарною, але її внутрішня духовна сутність прагне до єдності, цілісності і намагання відтворення свого справжнього «Я».

Метою даної статті є аналіз концепцій «цілісності»; розкриття поняття «цілісність»; обґрунтування цілісності у кореляції з екзистенційними вимірами світогляду.

В основі дій, вчинків, думок людини лежать загальні, цілісні уявлення про світ, сукупність яких називається світоглядом. Світогляд містить знання, переконання, цінності, ідеали, організовані у єдину систему, у центрі якої завжди перебувають уявлення людини про себе. За способом розуміння і відношення до світу можна виділити основні екзистенційні типи світогляду. Очевидним є те, що ядром світогляду є самопізнання. Сучасний український кінорежисер Ю. Ілленко дав таке визначення: «Кінець історії – це не те, що сказав Ф. Фукуяма або О. Шпенглер, – це самопізнання, це коли людина ламає одна за одною сім печаток свого життя – проживає свій власний апокаліпсис». Надзвичайно важливою є проблема відповідальності за своє буття, за творення свого власного світу і світу з іншими людьми. Аристотель зазначав, що все є єдиним, цілим, благим, але як важко і складно людині віднайти своє ціле духовне «Я», справжнє, яке

наповнює життя смыслом. Людина постійно перебуває на межі боротьби добра і зла. Основа, через яку проходить ця межа – це серце людини, її «духовний центр». Будь-яка діяльність людини, незалежно від форми, є цілеспрямованою. Вона передбачає уявлення про мету, сенс і засоби цієї діяльності. Людина в кінцевому рахунку завжди діє осмислено. Буття дано нам лише у світі і через світ – як олюднення буття, буття, наповнене творчою присутністю особистості. Тому досить важливим є рівень світогляду, яким володіє особистість. Світогляд є спробою осмислити себе і знайти своє місце в світі як єдності з іншими різноманітними світами. Це спроба не лише осмислення, а й усвідомлення себе. Не існує такої людини, яка б рано чи пізно не ставила перед собою питання: хто я, який мій світогляд, існування, буття, що представляє собою моя особистість. Людина повинна мати ціль і спрямовуватись до неї. Людина без цілі стає інертною, а це означає життя без сенсу і смаку до життя. Вона повинна взяти відповідальність за своє «Я». «Ми» обов'язково треба розпоршувати на окремі «я» – інакше нічого не станеться. За дію, за постріл, за слово, за жест – повинне відповідати окреме «я», а не загальне «ми». Цілісність особистості є в тому, що вона чесно і безкомпромісно ставиться до себе, відповідально до своїх вчинків, думок, – це означає, що вона ставиться відповідально до людей. *Цілісна людина дуже відповідально ставиться до свого життя. Її цілеспрямованість є тією енергією, духовною рушійною силою, єдиною й абсолютною, що спроможна поміняти вектор руху в точці абсолютного ніщо, ущільненого тартару або абсолютного нуля, порожнечі, хаосу і наповнити сенсом своє буття.* І для цього людина має свободу, яка є образом Бога в людині. Свобода ірраціональна, вона не визначається зі свідомості. Будь-яке визначення свободи перетворює її в необхідність. У людини завжди є вибір: перебувати їй лише в межах тривимірного простору, чи виходити за межі і відкривати все нові і нові обрії життя. Отже, самопізнання людини спрямовує її до все нових цілей і формує той чи інший тип світогляду. Світогляд – це чисте «Я» – це єдина точка опори в епіцентрі землетрусу і доволі міцний бункер, аби витримати удари чужих громіздких конструкцій, – за умови, якщо ми віримо у своє «Я». У слові «світогляд» є слово «світ», виходячи з етимології слова це означає, що світ явлений з матеріалу «світла». Це говорить про те, що людина через ціль, цілеспрямованість може піднятися по сходинках своєї свідомості до світла і відновити свою цілісність.

Більшість людей невільні у виборі світогляду. Вони абсолютно залежні від господарюючих у соціумі ідеологій. Український вітчизняний вчений Н. Хамітов виділяє такі рівні світогляду: буденний, особистісний, філософський. *Буденний* світогляд є, насамперед, результат впливу сім'ї і того соціального середовища, в яке включена людина в дитячі і підліткові роки життя [8, с. 24]. Буденний світогляд є сукупністю стереотипів свого часу. Основною ознакою буденного світогляду є його несамостійність. Людина – носій буденного світогляду – знаходиться під впливом маси людей. І цей вплив може супроводжувати її все життя, проникаючи в глибини несвідомого. Більшість соціальних індивідів підкорює собі одного з них – навіть до втрати персональності [8, с. 24]. Другою ознакою буденного світогляду є його некритичний характер. Володар буденного світогляду завжди сприймає на віру

все те, що відбувається важливого для нього із соціального середовища. Третя особливість заключається в тому, що буденний світогляд не є творчим і не володіє здатністю до саморозвитку. Це призводить його до безсистемності, роблячи хаосом з постійно змінюючих і часто неузгоджених цілей і установок [8, с. 24]. *Особистісний* світогляд у всіх своїх ознаках протилежний буденному. По-перше, цей світогляд самостійний і вільний, що є досягненнями особистості, яка долає вплив середовища, довліючого над нею з дитинства. Цей світогляд, звільнившись від того, що Ф. Бекон назвав «ідолами роду» та «ідолами площі» – загальноприйнятими заблудженнями епохи. По-друге, особистісний світогляд є критичним світоглядом. Він виступає основою створення нових цілей, ідеалів і цінностей. Саме творчий характер особистісного світогляду дозволяє вирішити проблему смыслу життя як смыслу свободи – свободи вибору і свободи досягнення вибраного. Особистісний світогляд так чи інакше тяжіє до системності – послідовності і цілісності. Але людина, володіючи таким світоглядом, не завжди здатна об'єднати внутрішній світ в таку цілісність, де усі частини необхідно і вільно поєднані одна з одною. Тому особистісний світогляд прагне стати світорозумінням – філософським світоглядом [8, с. 25–26]. *Філософський* світогляд є ступінь зрілості особистісного – цей особистісний світогляд придбав системність і внутрішню цілісність. Ознаки філософського світогляду – самостійність, яка володіє даром критичності, повинна бути доповнена не лише самопізнанням і творчістю, але і глибоким прагненням до системності [8, с. 27–28].

Сучасні виклики в умовах глобалізації ставлять перед нами ряд актуальних проблем та необхідність їх дослідження, одна з яких: цілісність у кореляції з екзистенційними вимірами світогляду. Завдяки *пізнанню* і *творчості* кожна особистість здатна створити свій внутрішній світ, а також світ відносин з Іншими. Світ людини є поєднанням різних особистостей і світів, світ можна визначити як результат зустрічі людини і буття. Same по відношенню до людини світ можна розділити на зовнішній і внутрішній, матеріальний і духовний. У світі культури, наприклад, внутрішнє і зовнішнє, матеріальне і духовне поєднуються. Кожний світ, як і світ особистості, включає в себе світи в просторі пізнання і в часі творчості. Буття дано нам у світі, і лише світ як олюднення буття в культурі можливий через наповнення творчою присутністю особистості. Можна сказати, що світогляд завжди є самопізнання. Світогляд – це живий процес переживання єдності себе з навколишнім світом та ставлення до нього. Кожна людина володіє світоглядом, оскільки вона людина, але світогляд людей неоднаковий [8, с. 22]. Виділяючи екзистенційні рівні світогляду, Н. Хамітов пояснює світогляд як спосіб взаємодії зі світом, спосіб відкритості світу [8, с. 21]. Особистість по-різному проявляє себе на цих рівнях світогляду. Буденний світогляд у метаантропології трактується як світогляд, породжений родовим і цивілізаційним буттям людини. Сприйняття буденного світогляду як самоцінності загальномує актуалізацію неповторно-особистісного начала. Тому більшість людей у буденності невільні у виборі світогляду. Вони залежні від тих стереотипів, які запропонував їм соціум даного часу, люди залежні від пануючих ідеологій. «Буденний світогляд є, насамперед, результат впливу сім'ї і того соціального середовища, в якому людина перебуває

в дитячі та підліткові роки. Такий світогляд є сукупністю сучасних соціальних стереотипів. Можна визначити окремі характерні його риси: несамостійність, некритичність, нездатність творити і нездатність до саморозвитку. Однак особистість може вийти за межі, якщо зможе проявити персональні волевиявлення і прагнення розвиватись» [8, с. 24]. Актуалізуючи свою власну творчість, людина отримує можливість визволитися від стереотипів і вийти в новий світоглядний простір.

Як зазначено вище, існує світогляд особистісний, в якому відбувається свідомий вихід за межі буденності з її безособовою гармонією. З'являється екзистенціальний простір, в якому людина актуалізує особисті можливості, проте часто стаючи при цьому трагічно самотньою. Однак, творчість людини з особистісним світоглядом все ж здатна подолати такі екзистенціальні стани, як «туга», «відчай», «смуток», «гнів», «страх», здатна актуалізувати, «надію», «віру», «любов». В історії є багато прикладів, які показують, що коли діє маса, то натовп часто поступає нерозумно; і цікаво те, що для доцільної дії має необхідний вплив командира, особистості. Це свідчить про те, що на перший план виступає індивідуальність особи, цінність якої досить важлива. Отже, закономірним є те, що особистісний світогляд має риси, протилежні буденному світогляду. Самостійний і вільний світогляд, що є досягненням особистості, – це світогляд самоусвідомлюючий і самопізнаючий. Його сутнісна риса – зосередження на внутрішньому світі та постійне прагнення до динаміки своєї особистості. Наступна риса – критичність, яка, не переживши особисто та не пройшовши суд власного розуму, нічого не сприймає на віру. Але критика повинна бути утворюючою, не бути деструктивною, торжествуючою над жертвою, виходячи нібито зі справедливості і допомоги. Якщо критика креативна, то вона допомагає, виділяючи головне, знаходячи сутнісне і важливе в усьому, а негативне виправляти, причому виправляти так, щоб актуалізувати в людині творчість свого буття. Таку критику можна назвати креативно-актуалізуючою. Ще одна риса особистісного світогляду – це творчий світогляд, який є основою нових цілей, ідеалів, цінностей. Саме творчий характер особистісного світогляду дозволяє розв'язати проблему сенсу життя людини як свободи вибору та свободи досягнення вибраного. Особистісний світогляд прагне до системності, послідовності та цільності, що приводить його до філософського світогляду [8, с. 27]. Постійно розвиваючись особистісний світогляд може стати філософським.

Філософський світогляд має свої сутнісні риси, зокрема це самостійність, яка наділяється даром критичності, критичності креативної. Він повинен володіти не лише самопізнанням і творчістю, але й глибинним прагненням до системності, що дає можливість набути стійкість у житті. «Філософський світогляд є ступенем зрілості особистісної – це особистісний світогляд, який має системність і внутрішню цілісність, – це постійна та невпинна робота духу, яка долає власну обмеженість» [8, с. 28]. М. Бердяєв писав, що «всяке творче змінення у світі відбувається через вторгнення духу, тобто свободи, тобто благодаті в бутті» [1, с. 320]. Як зазначено Н. Хамітовим, філософський світогляд формується невпинною працею духу. Людина наділена духом, який повинен володіти душею. Завдання реалізації особистості в тому, щоб вона визна-

чалася не по тому, що вона має, а по тому, хто вона є. Проблема творчості є основною проблемою нової духовності, яка, по своїй суті, завжди є творчість, тому що ознаками духу є свобода та активність. Особливості філософського світогляду і є свобода, любов, творчість, які і є проявами духу. Одухотворення, без усякого сумніву, – єдиний метод реалізації таланту (дару Бога) Творця, сакральний метод мистецтва, форма й засіб становлення образу і, нарешті, головна ознака творчості взагалі. Єдине можливе уявлення життя та історії – художній образ. Художній образ, на відміну від наукових понятійних категорій, може схопити і відобразити явище в цілому. Це говорить про те, що буття образу можливе лише у вищій формі буття як життя духу. Дух є джерелом творчості, тому творчість постає перед нами як духовна діяльність. Поза духовністю, лише в межах логічної організації структур, існування художнього образу неможливе. Образ дає можливість побачити світ в цілісності, саме в цьому його унікальна цінність. Образ можна назвати трансцендентною цілісністю ідеї, схоплена в якомусь матеріалі. Образ завжди за межею. Істинна ціль завжди за обрієм свідомості. Саме ціль виводить людину до світу іншого буття. Схоже на те, що творчість – це паралельна до свідомості форма буття. Р. Декарт зазначив: «Мислю, отже існую». Можливо доповнити так: «Створюю, отже існую». Тому кожен із нас креслить своїм життям оте крихке захисне коло. І кожний є центром того кола, епіцентром свого рукотворного всесвіту, можна назвати свого вірію, спрямованого до цілісності свого «Я». Звичайно, якщо людину не влаштовують сурогати земних богів.

П. Флоренський у своїх лекціях говорив про те, що кожний хто слухає нас і чинить опір нашим словам формально може бути правий, якщо наші слова не є творчими. «Слово є вищий прияв життєдіяльності цілісної людини, синтез всіх її діяльностей і реакцій, підвищення рівня внутрішнього життя» [5, с. 269]. *Слова цілісної людини не повинні бути безструктурними і без смислу. Слово повинно одухотворювати, робити нашу свідомість ясною, тоді відбувається прозора свідомість смислу. Таке слово концентрує енергію духу* [5, с. 269]. Слово – активне начало (чоловіче), слухання – пасивне начало (жіноче). Дія на свідомість одухотвореним словом зачинає в ній творчість [5, с. 269]. Через пізнання і творчість людина відновлює свою цілісність.

Отже, прояв цілісної особистості полягає саме в її творчості – здатності до креативності по всім планам її буття. Філософ-персоналіст М. Бердяєв пише: «Творчість у своєму першоджерелі пов'язана з незадоволенням цього світу, вона є кінцем цього світу, хоче кінця цього світу у своєму імпульсивному вияві почуттів, і є начало нового світу. Тому творчість есхатологічна... Це може бути пояснено тим, що є дві перспективи творчого акту: 1) кінець цього світу, початок нового; 2) удосконалення і укріплення цього світу, перспектива нового. Творчий акт, початковий і кінцевий, – есхатологічний, він є політ до іншого світу, але в процесі створює продукти, розраховані на довге існування в цьому світі» [1, с. 515]. Але цілісна особистість наповнює світ смислом і гармонією, красою. Краса є в сакральній креативній природі людини, саме в її досконалості, в тому коли особистість творить. Можна сказати, що творчість людського буття – це продукт світогляду людини, який проявляється по-різному, залежно від того, на якому

рівні світогляду (буденний, особистісний, філософський) перебуває людина. Творчість на рівні буденному – це воля до самозбереження і прагнення до особистісного прояву, а на рівні особистісному – створення нових цілей, ідеалів і цінностей. Творчість на рівні філософського світогляду – створення плодів творчості та втілення їх у бутті, постійна і невпинна праця духу, який долає власну обмеженість. Духовні цінності людського буття: любов, свобода, творчість здатні вивести людину за межі буденної свідомості і проявитися в особистісному та філософському світоглядах. Кожна людина має безмежні простори любові у своєму внутрішньому світі. Особистість має деякі духовно–головні сили і здібності, якими вона може сприймати сутнісно–головний склад світу і життя [4, с. 61]. Необхідно входити в глибини і цілісні відносини до сутнісного і головного. «Для того, щоб пізнати духовний предмет, необхідно самому духовно бути і організувати в собі свій справжній духовний досвід» [4, с. 60]. Проблема є в тому, що не кожна людина актуалізує свої здібності, реалізує свій потенціал. Як врятувати краплю води від висихання? Її потрібно повернути в океан. Так і людині, за аналогією, потрібно повернутися в океан любові, до своїх духовних джерел.

Таким чином, в умовах глобалізації кожна особистість повинна еволюціонувати, внутрішньо відповідати тим змінам, які відбуваються у сучасному світі, створювати нові творчі програми, втілювати їх у своїй життєдіяльності та перетворювати свій особистісний простір та простір інших на найкраще, цілісне і ціннісне. Слово «особистість» не лише психологічне поняття, а більш цілісне, можна назвати терміном, «іпостась», що вже свідчить про троїчність особистості: дух, душу і тіло. А. Блаженний писав: «Слово людини проявляє її внутрішню сутність». П. Флоренський зазначив: «У слові виходять з мене гени моєї особистості, гени тієї особистісної генеалогії, до якої належу я. І тому своїм словом я вхожу в іншу особистість, і розпочинаю в ній новий особистісний процес» [5, с. 271]. Слово є вищий прояв життєдіяльності людини, синтез усіх її діянь і реакцій, рівень яких підвищується станом внутрішнього життя. Повага до світоглядної позиції іншої людини, толерантність, гідність, благородність, великодушність – це ті якості, які необхідно актуалізувати, насичувати своє ціннісне поле мислення, що і сформує відповідний світогляд саме через творення себе і свого буття. Більш того, цілісна особистість здатна актуалізувати риси, які притаманні їй, у внутрішньому світі Іншого. Цілісна особистість послідовна, системна, вона перебуває у постійному розвитку, а тому «цілісність» можна співвіднести з філософським світоглядом, який спонукає до постійного виходу за межі власного буття і наповнення реальності досконалістю, гармонією, повнотою та глибиною. Цілісна особистість здатна актуалізувати та усвідомлювати глибинну сутність речей і наповнювати своє буття постійно новим і неповторним, що означає сакральний акт творчості, ініціацію креативності, можливий перехід, «таїну» такого переходу з одного рівня свого досвіду на інший, більш вищий та удосконалений.

Список використаних джерел

1. Бердяев Н. А. Самопознание: Сочинения / Н. А. Бердяев. – М.: ЗАО Изд-во ЭКСМО–Пресс, Харьков: Изд-во «Фоліо», 1998. – 624 с.
2. Бердяев Н. А. О назначении человека / Н. Бердяев // О назначении человека. – М.: Республика, 1993. – С.20–84.

3. Бердяев Н. А. О рабстве и свободе человека. Опыт персоналистической метафизики / Н. Бердяев. – Париж: YMCA–Press, 1939. – 224 с.
4. Бердяев Н. А. Смысл творчества / Н. А. Бердяев // Философия свободы. Смысл творчества. – М.: Правда, 1989. – 607 с.
5. Флоренский П. А. У водоразделов мысли / П. А. Флоренский. – Москва: Издательство «Правда», 1990. – 447 с.
6. Флоренский П. А. Столп и утверждение истины: Опыт православной теодицеи / П. А. Флоренский. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2003. – 640 с.
7. Хамитов Н., Крылова С. Философский словарь. Человек и мир / Н. Хамитов, С. Крылова. – К.: КНТ, Центр учебной литературы, 2006. – 308 с.
8. Хамитов Н. Философия: Бытие. Человек. Мир: Курс лекций / Н. Хамитов. – К.: КНТ, Центр учебной литературы, 2006. – 456 с.
9. Rose G. The Melancholy Science: An Introduction to the Thought of Theodor W. Adorno / Gillian Rose. – L.: The MacMillan Press, 1978. – 212 p.
10. Schafer W. Global Civilization and Local Cultures: A Crude Look at the Whole / Wolf Schafer // International Sociology. – September 2001. – Vol.16 (3). – P.301–319.

References

1. Berdyayev N. A. Samopoznanie; Sochineniya / N. A. Berdyayev. – M.: ZAO Izd-vo EKSMO–Press, Kharkov: Izd-vo «Folio», 1998. – 624 s.
2. Berdyayev N. A. O naznachenii cheloveka / N. Berdyayev // O naznachenii cheloveka. – M.: Respublika, 1993. – S.20–80.
3. Berdyayev N. A. O rabstve i svobode cheloveka. Opyt personalisticheskoi metafiziki / N. Berdyayev. – Parizh: YMCA–Press, 1939. – 224 s.
4. Berdyayev N. A. Smysl tvorchestva / N. Berdyayev // Filosofiya svobody. Smysl tvorchestva. – M.: Pravda, 1989. – 607 s.
5. Florenskiy P. A. U vodorazdelov mysl / P. A. Florenskiy. – Moskva: Izdatelstvo «Pravda», 1990. – 447 s.
6. Florenskiy P. A. Stolp i utverzhdenie istiny: opyt pravoslavnoy teodetsii / P. A. Florenskiy. – M.: ООО «Izdatelstvo AST», 2003. – 640 s.
7. Khamitov N., Krylova S. Filosofskiy slovar. Chelovek i mir / N. Khamitov, S. Krylova. – K.: KNT, Tsentr uchebnoy literatury, 2006. – 308 s.
8. Khamitov N. Filosofiya: Bytie. Chelovek. Mir: Kurs lektsii / N. Khamitov. – K.: KNT, Tsentr uchebnoy literatury, 2006. – 465 s.
9. Rose G. The Melancholy Science: An Introduction to the Thought of Theodor W. Adorno / Gillian Rose. – L.: The MacMillan Press, 1978. – 212 p.
10. Schafer W. Global Civilization and Local Cultures: A Crude Look at the Whole / Wolf Schafer // International Sociology. – September 2001. – Vol.16 (3). – P.301–319.

Tarasjuk L. S., candidate of philosophical sciences, associate Professor of psychology and social sciences department, Academy of municipal management (Ukraine, Kyiv), loraa252@gmail.com

Integrity of personality in correlation with existential types of worldview

This article examines manifestation of integrity in correlation with different types of world-view. A world-view is the attempt to understand oneself and to find one's place in the world as a unity with a variety of other worlds. A person should have a goal and go for it. An individual without a purpose becomes inert, and that means life without meaning and flavor to life. A person needs to take responsibility for one's «I». Contemporary challenges in the context of globalization confront us with a number of relevant topics and the need for their research, one of which is the manifestation of integrity through the existential dimension of worldview. Thanks to cognition and creativity each personality is able to create one's own internal world and the world of relationships with Others. Holistic personality is consistent and comprehensive; such person is in constant development, and therefore, «integrity» can be correlated with such philosophical outlook that leads to permanent coming out beyond the boundaries of one's own existence and filling of reality with perfection, harmony, completeness and depth.

Keywords: integrity, world-view, purpose, person, personality, cognition, creativity, being, and meaning.

Tarasjuk L. S., кандидат философских наук, доцент кафедры психологии и общественных наук, Академия муниципального управления (Украина, Киев), loraa252@gmail.com

Целостность личности в корреляции с экзистенциальными типами мировоззрения

Исследуется, как проявляется целостность человека в корреляции с разными типами мировоззрения. Мировоззрение есть попытка осознать себя

и найти свое место в жизни, как единстве с другими разнообразными мирами. Человек должен иметь цель и направляться к ней. Человек без цели становится инертным, а это значит жизнь без смысла и вкуса к жизни. Он должен взять ответственность за свое «Я». Современные вызовы в условиях глобализации ставят перед нами ряд актуальных задач и необходимость их исследования, одна из которых: проявление целостности через экзистенциальные типы мировоззрения. Благодаря познанию и творчеству каждая личность способна создать свой внутренний мир, а также мир отношений с Другими. Целостная личность последовательна, системна, она пребывает в постоянном развитии, поэтому «целостность» можно соотносить с философским мировоззрением, которое способствует к постоянному выходу за пределы собственного бытия и наполнения действительности совершенством, гармонией, полнотой и глубиной.

Ключевые слова: целостность, мировоззрение, цель, человек, личность, познание, творчество, бытие, смысл.

* * *

УДК 327

Чорна Л. В.,
кандидат політичних наук, доцент, докторант
кафедри філософії, теорії та історії державного
управління, Національна академія державного
управління при Президентові України (Україна, Київ),
lika7@ukr.net

АЛГОРИТМ ЗЛОВЖИВАННЯ СУСПІЛЬНИМИ ІДЕАЛАМИ

Аналізуються основні ознаки викривлення суспільних ідеалів, що є основною передумовою деформації політичної і правової свідомості суспільства. Розглянуто особливості перетворення ідеалу на утопію, підміни істинних ідеалів хибними, застосування насильницьких методів для втілення ідей суспільного розвитку. Показано можливі вияви антиісторизму в обраному контексті. На підставі проведеного дослідження сформульовано алгоритм зловживання суспільними ідеалами та наведено основні положення, необхідні для коректного розуміння суспільного ідеалу, а також для запобігання повної відмови від нього.

Ключові слова: ідеал, суспільний ідеал, утопія, нігілізм, державотворення, суспільний розвиток.

Останнім часом Україна зіткнулася з великою кількістю проблем, що підлягають невідкладному вирішенню задля забезпечення можливості продовжувати державотворчі суверенні процеси. Серед першочергових завдань суспільного розвитку задекларовано такі питання, як розвиток громадянського суспільства, збереження територіальної цілісності, відновлення довіри до усіх гілок державної влади, підвищення рівня політичної та правової свідомості громадян. Проте на фоні вирішення наведених проблем зовсім замало уваги приділяється пошуку кореневої причини їх виникнення. Нажаль, можна констатувати, що усі заходи з покращення суспільного життя починаються з трансформації наслідків, а не усвідомлення істинних глибинних передумов кризових явищ. Так, усі державні події, що мають місце в Україні протягом останніх десятиріч, відбуваються на небезпечному фоні масового скепсису та нігілізму, можна сказати за наявності певних ознак деформації суспільної свідомості. Намагаючись покращити певні зовнішні умови суспільного життя, усі зусилля прикладаються до зміни форми, тоді як зміст та внутрішні процеси або залишаються поза увагою, або на них просто-напросто не вистачає часу в сучасній неспокійній державній атмосфері. Разом з тим, ніщо не залишається на місці. Як відомо, в нашому дуальному світі все рухається в двох напрямках: розвитку або деградації, еволюції або інволюції. Отже, і процеси, що мають місце у людській свідомості не є сталими. Говорячи про нинішню ситуацію в Україні, слід в першу чергу звернути увагу на таку «базову умову» успішності будь-яких державних реформ, як стан суспільної свідомості. Як зазначено вище, найяскравішими рисами нинішньої суспільної свідомості є скепсис, незвірення та нігілізм, які водночас є наслідками усього історичного минулого незалежної України, та поряд з цим і причинами

гальмування подальшого суспільного розвитку. Адже за відсутності віри народу у потенціал держави та її владних представників, досить складно втілити будь-які, навіть найщиріші, задуми з покращення суспільного життя.

Дослідженню проблеми розуміння феномену ідеалу та поняття суспільного ідеалу присвятили роботи С. М. Булгаков [1], Е. В. Ільєнков [2], В. Краус [3], І. Кант [4], П. І. Новгородцев [5], С. М. Трубецької [6], С. Л. Франк [7]; сучасні вітчизняні філософи та політологи: В. Ю. Барков [8], В. П. Заблоцький [9], В. О. Корнієнко [10], Т. В. Розова [11], З. Ф. Самчук [12], М. Т. Степико [13]; сучасні зарубіжні дослідники: О. М. Величко [14], Г. Г. Володазов [15], Ю. Габермас [16], В. А. Лекторський [17], С. В. Мяснікова [18], І. С. Шатіло [19] та багато інших.

Разом з тим, в українській науці державного управління не достатньо уваги приділено філософському осягненню даного питання, особливо в контексті його ролі в суспільному розвитку та державотворенні, що й зумовило обрання зазначеної проблематики для подальшого вирішення важливих наукових та практичних завдань в цій сфері.

Мета статті. На підставі наведеного, в силу обмеженості обсягу даної наукової статті, пропонується осмислити проблему відмови від суспільного ідеалу як одну з основних причин критичного стану людської свідомості, що завжди буде перепоною на шляху позитивних соціальних змін. З цією метою на основі теоретичного аналізу буде показано алгоритм зловживання суспільними ідеалами як передумову нігілістичного мислення. Вивчення даного питання буде проведено з використанням загальнонаукових методів системного і структурного аналізу, принципу історизму. Результати проведеного аналізу можна використати в якості пропозицій з вдосконалення теоретичної та практичної роботи в сфері українського державотворення.

На перший погляд може здаватися, що причинно-наслідковий зв'язок між відмовою від суспільного ідеалу як орієнтиру суспільного розвитку та масовим розповсюдженням політичного та правового нігілізму досить розмитий. Проте можна дійти до простого умовиводу: якщо людина не знає своєї найвищої мети у житті та не має віри у найвищу цінність, вона не буде й мати тієї основи свого розвитку, що надасть їй можливість бути впевненою у вірності обраного шляху. Аналогічна доля спіткає і суспільство, що не обрало для себе найважливіший орієнтир розвитку, який дозволяв би фокусуватись не лише на негайних матеріальних та фізичних потребах, а й на відповідному своїм особливостям духовному ідеалі.

Хоча віра людини в ідеал є настільки ж непохитною, наскільки є сильним бажання бачити його здійсненням, велика сила цього бажання породжує значні розчарування в людства. «Усвідомлення факту нездійсненності якого-небудь ідеалу в результаті тривалого і цілеспрямованого руху до нього призводить до виникнення однієї з трьох можливих ситуацій: відмови від самого ідеалу; свідомого пониження якісної «планки» ідеалу, що водночас не супроводжується відмовою від визнання його цінності та істинності в якості тенденції; підміни змісту ідеалу при збереженні видимості вірності початковій ідеї» [17, с. 146].

Так, зокрема, критики ідеалу гуманізму наполягають на тому, що головним мотивом людської діяльності завжди